

**การประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน:
วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี**
**Sustainability Assessment of Community Based Tourism (CBT):
Tum Rong Community Based Tourism Enterprise, Baan Rad, Phetchaburi**

อิทธิศักดิ์ จิราภรณ์วารี* สุรัตน์ เพชรนิล ภาสนันท์ อัครรักษ์ ปภามณูชู่ ซีประเสริฐ

Ittisak Jirapornvaree* Surat Petchnil Passanan Assavarak Prapamon Seeprasert

ภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

Department of Social Science and Humanities, School of Liberal Arts,

King Mongkut's University of Technology Thonburi

Email: ittisak.jira@kmutt.ac.th

Received 19 April 2024

Revised 15 May 2024

Accepted 29 May 2024

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวกระแสรองผ่านแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากฐานราก การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความยั่งยืนของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria for Destination: GSTC-D) เป็นกรอบในการประเมินครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการความยั่งยืน เศรษฐกิจ-สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 ราย ร่วมกับการสังเกตการณ์ในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการสร้างงานและอาชีพเสริมให้กับคนในพื้นที่ภายใต้อัตลักษณ์ "ชุมชนวิถีताल" ในด้านสังคมพบว่าช่วยรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมและสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุในฐานะปราชญ์ชุมชน ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่มีผลกระทบทางลบเนื่องจากนักท่องเที่ยวยังมีจำนวนที่จัดการได้ อย่างไรก็ตามเมื่อประเมินตามเกณฑ์ GSTC-D พบว่ายังมีความท้าทายสำคัญในด้านการจัดการความยั่งยืนด้าน A เนื่องจากขาดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ และการจัดการความเสี่ยงที่เป็นระบบ นอกจากนี้ยังพบข้อจำกัดในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มเปราะบาง และความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศที่อาจกระทบต่อผลผลิตต้นตาลในอนาคต ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่แบบมีส่วนร่วม และเตรียม

ความพร้อมเพื่อรับมือกับความเสี่ยด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากลและเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมืองท่องเที่ยว วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

The tourism industry serves as a primary engine for Thailand's economic growth, with contemporary policies increasingly promoting secondary destination travel through Community Based Tourism (CBT) to stimulate grassroots economies. This research aims to evaluate the sustainability of CBT activities at the Tham Rong Community-Based Tourism Enterprise in Ban Lat District, Phetchaburi Province. The evaluation framework is based on the Global Sustainable Tourism Criteria for Destination (GSTC-D), encompassing four critical pillars: sustainable management, socio-economic impacts, cultural heritage, and environmental conservation. Utilizing a qualitative research methodology, data were collected through in-depth interviews with eight key informants, supplemented by on-site field observations to ensure holistic data triangulation. The findings indicate that CBT initiatives have yielded significant positive socio-economic outcomes, particularly in job creation and supplemental income generation under the distinct identity of the "Toddy Palm Way of Life." Socially, the enterprise plays a vital role in preserving local traditions and enhancing the well-being of the elderly, who serve as community sages. Environmentally, no adverse impacts were observed due to manageable tourist volumes. However, an assessment against the GSTC-D standards reveals substantial challenges in sustainable management. Specifically, there is a marked absence of formalized strategic roadmaps, operational action plans, and systematic risk management protocols. Furthermore, the study identifies limitations regarding accessibility for vulnerable groups and climate-related risks that may threaten future toddy palm productivity. To address these gaps, the researcher proposes the development of a participatory strategic development plan and proactive environmental risk mitigation strategies. Strengthening these management frameworks is essential to elevating local tourism standards to international benchmarks, ensuring long-term resilience and genuine sustainability for the Tham Rong community. These insights offer valuable guidance for local administrators and tourism policymakers in fostering sustainable destination management.

Keywords: Community Based Tourism CBT, Sustainable Tourism, Tourism City, Community Based Tourism Enterprise

1. บทนำ

คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากมีความสำคัญในการเป็นแหล่งวัตถุดิบในการผลิตสินค้า ยังมีความสำคัญต่อการสนับสนุนการให้บริการในภาคส่วนต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคการท่องเที่ยว ทั้งนี้สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติทางบก (ป่าไม้ ภูเขา สัตว์ป่า) ทางน้ำ (ทะเล ปะการัง สัตว์น้ำ) ตลอดจนทุนทางสังคม (ขนบธรรมเนียม ประเพณี อาหาร) และวัฒนธรรม (โบราณสถาน โบราณวัตถุ การละเล่น การแต่งกาย) ของประเทศไทยมีความหลากหลาย โดยสามารถสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย คิดเป็นมูลค่า 1.2 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) การท่องเที่ยวนอกจากนำมาซึ่งการหมุนเวียนของเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ณ พื้นที่จุดหมายปลายทาง ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นการสร้างอาชีพ เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ยังอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบ อาทิ ด้านสังคมและวิถีชีวิต กล่าวคือ การเอารัดเอาเปรียบทางสังคม การย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น ด้านวัฒนธรรม เกิดวัฒนธรรมผสมที่มุ่งเน้นต่อนักท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ในการทำธุรกิจ เยาวชนในพื้นที่ไม่สนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มากขึ้น การปรับปรุงภูมิทัศน์ตามธรรมชาติให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว คนธรรมดา พรถวิล และเสนอชัย เถาว์ชาติ (2564) ที่ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อวิถีชีวิตชนเผ่าม้ง พบว่าการท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ส่งผลกระทบด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกันกับ อิศระพงษ์ พลธานี และคณะ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าเกิดผลกระทบด้านลบจากการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะล้าน อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี กล่าวคือ ค่าครองชีพที่สูงมากขึ้นจากการที่ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้นเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ลดลงเพราะใช้เวลาส่วนใหญ่ในอาชีพที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยว การคมนาคมเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง เนื่องจากการสัญจรของยานพาหนะที่หนาแน่นขึ้นและความไม่ชำนาญเส้นทางของผู้ขับขี่ที่มาจากนอกพื้นที่ มากไปกว่านั้นพบปัญหาปะการังเสื่อมโทรมและขยะล้นเกาะ จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวนอกจากจะนำมาซึ่งความเจริญและการสร้างอาชีพของคนในพื้นที่แล้ว ยังแฝงไปด้วยปัญหาและผลกระทบในด้านต่าง ๆ หากไม่มีการจัดการบริหารให้เกิดความยั่งยืน ย่อมนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของพื้นที่

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นหนึ่งกระแสที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ตามการกำหนดความหมายของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (The UN Environment Program) และองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ ได้ให้นิยามว่า “การท่องเที่ยวโดยมีความตระหนักถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันรวมถึงในอนาคต และตอบสนองความต้องการของผู้มาเยือน อุตสาหกรรมสิ่งแวดล้อม และชุมชนเจ้าบ้าน” (GSTC, 2566) ทั้งนี้ประเทศไทยได้ดำเนินการภายใต้แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ ในประเด็นการท่องเที่ยวให้มีความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในยุทธศาสตร์หลักที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570) ในประเด็นพัฒนาที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) จากแผนการทั้งหมดที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความตระหนักและตั้งใจที่จะขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย มากไปกว่านั้นการจัดการท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวของประเทศไทยร่วมด้วย นอกเหนือจากนี้นักท่องเที่ยวมีความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่ส่งผลในด้านต่าง ๆ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนเจ้าบ้านที่เปลี่ยนแปลงไป ณ จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่ไม่รบกวนวิถีชีวิตของชุมชนเจ้าบ้าน หนึ่งในนั้นคือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT)” ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยคนในท้องถิ่น จัดการวางแผน กำหนดทิศทางการพัฒนาที่มาจากความต้องการของคนในชุมชน โดยไม่ได้ยึดเอารายได้ที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ แต่คำนึงถึงความยั่งยืนในพื้นที่ไม่ว่าจะด้านสังคม - เศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม (ชัยภูวนุช ยุทธวรวิทย์, 2565) เพื่อส่งต่อให้คนรุ่นต่อไปในชุมชนมีโอกาสได้สัมผัสกับวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน สอดคล้องกับสิทธิชัย สวัสดิ์แสน และปริญญา นาคปฐม (2565) ที่กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร การสร้างความร่วมมือ และการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักเป็นแนวทางการพัฒนาที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน มากไปกว่านั้นปัจจุบันมีหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว หรือ The GSTC Destination Criteria (GSTC-D) ที่ได้รับการออกแบบและจัดการโดย Global Sustainable Tourism Council ซึ่งเป็นจุดอ้างอิงในการยกระดับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อประเมินระดับความยั่งยืนของแหล่งการท่องเที่ยวจากสี่ด้านคือ การจัดการความยั่งยืน ความยั่งยืนด้านสังคม - เศรษฐกิจ ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวให้ไปสู่ความยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2565)

อำเภอบ้านลาด ตำบลถ้ำรงค์ จังหวัดเพชรบุรี เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการผลิตน้ำตาลโตนดส่งออกเป็นผลิตภัณฑ์หลักจนเป็นที่รู้จัก ชุมชนในพื้นที่ประกอบอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม อาทิ กล้าย ชมพู่ มะม่วง ตาลโตนด เป็นต้น ต่อมาเริ่มมีการปรับเปลี่ยนนำการท่องเที่ยวมาเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับต้นตาล จึงนำมาเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยว เป็นสวนตาลที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของชาวสวนตาล สร้างประสบการณ์การมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ (วรวิทย์

ดอกกรัก และเพชร สตรีเงิน, 2566) สอดคล้องกันกับ พงศ์ลัดดา บ่านสุวรรณ (2561) ที่ชี้ให้เห็นถึงในพื้นที่มีฐานการเรียนรู้ อาทิ บ้านจักสานที่มีการสาธิตการทำเครื่องจักสานจากไม้ตาล ถ้าหลวงพ่อดำที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนในพื้นที่ กิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ บ้านยี่โถนด ที่มีการทำกิจกรรมทำขนมตาล มีการลงมือปฏิบัติจริง ได้สร้างประสบการณ์การมีส่วนร่วมให้กับผู้ที่เข้าร่วม และยังมีทิวทัศน์ที่สวยงามภายในสวนตาลลุ่มนอมที่ฝากความประทับใจให้กับผู้ที่มาเยี่ยมชมเสมอ นับได้ว่าเพียบพร้อมไปด้วยทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรม มีศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของจังหวัดเพชรบุรี ด้วยเหตุนี้เองพื้นที่ตำบลถ้ำรงค์จึงเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดำเนินการภายใต้วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

ดังนั้นการศึกษา เรื่อง การประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความคุ้มค่า (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม) และความยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ตามแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สอดคล้องกับค่านิยมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน และความตระหนักถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมของนักท่องเที่ยว ตอบสนองต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) มากไปกว่านั้นผลการศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผน ออกแบบ และ/หรือพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินความยั่งยืนของการพัฒนาพื้นที่ตามแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT)

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก The GSTC Destination Criteria (GSTC-D) เป็นกรอบตัวแปรในการประเมินความยั่งยืนแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายเพิ่มเติมเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก The GSTC Destination Criteria (GSTC-D) เป็นกรอบตัวแปรในการประเมินความยั่งยืน ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการความยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ - สังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีประเด็นย่อยทั้งหมด 27 ประเด็นย่อย จำแนกเป็น ด้านจัดการความยั่งยืน จำนวน 11 ประเด็น ด้านเศรษฐกิจ - สังคม จำนวน 6 ประเด็น ด้านวัฒนธรรม จำนวน 6 ประเด็น และด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ประเด็น แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเด็นในการประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ. บ้านลาด จ.เพชรบุรี

ด้าน A ด้านการจัดการความยั่งยืน	ด้าน B ด้านเศรษฐกิจ - สังคม
A1 ความรับผิดชอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	B1 การเก็บข้อมูล วัตถุประสงค์ หรือคาดการณ์ผลประโยชน์
A2 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และ/หรือแผนปฏิบัติการ	B2 การส่งเสริมโอกาสในการทำงานในพื้นที่
A3 การตรวจติดตาม และการรายงานผล	B3 การส่งเสริมผู้ประกอบการท้องถิ่น
A4 การดำเนินการตามมาตรฐานความยั่งยืน	B4 การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ป้องกันการถูกเอาเปรียบจากบุคคลภายนอก
A5 การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	B5 การบริหารงานด้านความปลอดภัยและสุขภาพ
A6 การปรับปรุงการดำเนินงานตามข้อคิดเห็น	B6 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำหรับทุกคน
A7 การให้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์	
A8 การจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว	

A9 การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ	
A10 การรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	
A11 การจัดทำแผนจัดการความเสี่ยง	
ด้าน C ด้านวัฒนธรรม	ด้าน D ด้านสิ่งแวดล้อม
C1 การปกป้องทรัพย์สินทางวัฒนธรรม	D1 กลไก หรือระบบในการปกป้องสิ่งแวดล้อมที่มีความเปราะบาง
C2 การดูแลวัตถุทางประวัติศาสตร์ที่เหมาะสม	D2 การจัดการการใช้น้ำ
C3 การดูแลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในชุมชน	D3 การจัดการขยะมูลฝอย
C4 กลไกในการติดตาม ปกป้อง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดการทำลาย	D4 กลไก หรือระบบลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
C5 การสร้างการมีส่วนร่วมในการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา	
C6 การจัดทำสารสนเทศ และการแปลภาษาเพื่อการสื่อสาร	

4. ระเบียบวิธีวิจัย

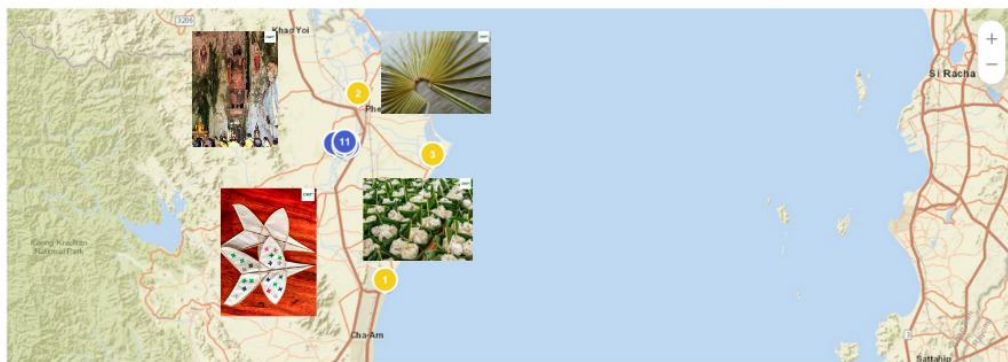
งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และการเลือกแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) โดยให้บุคคลอ้างอิงติดต่อเพื่อขออนุญาตในการเข้าพบก่อนการเข้าเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน 8 ราย ดังแสดงรายละเอียดใน หัวข้อ 4.2.1

4.1 พื้นที่ศึกษา

วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ แร่ธาตุในดิน ทำให้ผู้คนในพื้นที่มีอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรม ทั้งยังมี “ต้นตาล” ที่เป็นทรัพยากรสำคัญในชุมชน ด้วยความที่ปลูกง่าย ดูแลง่าย ด้านทานโรคและสภาพภูมิอากาศ ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ไม่ว่าจะดอกหรือผล มีการนำไปแปรรูปอย่างหลากหลาย ทั้งน้ำตาลโตนด เครื่องจักสานจากใบตาล สบู่ลูกตาล รวมถึงนำไปประกอบอาหารได้ทั้งคาวหวาน แกงหัวตาล โตนดทอด ขนมตาล เป็นต้น จนกลายเป็นอัตลักษณ์ คือ “ชุมชนวิถีตาล” (CBT Thailand, 2023) แสดงดังตารางที่ 2 และภาพที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลสำคัญ และสิ่งโดดเด่นในวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

ศักยภาพ	ด้าน	คำอธิบาย
กายภาพ	ลักษณะพื้นที่	เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านทางทิศตะวันตกของตำบล แล้วยังเป็นแนวแบ่งเขตระหว่างตำบลถ้ำรงค์และตำบลตำหรุ
ชีวภาพ	สัตว์เศรษฐกิจ	-
	ทรัพยากรธรรมชาติ	ต้นตาลโตนด ต้นมะม่วง ต้นชมพู ต้นมะนาว
เศรษฐกิจ	ของฝาก/ของที่ระลึก	น้ำตาลสด น้ำตาลปีบ สบู่ลูกตาล มะนาว ชมพู มะม่วง กล้วยหอม (CBT Thailand, 2023)
	กิจกรรมการท่องเที่ยว	กิจกรรมทำขนมตาล กิจกรรมทำว่าว บ้านว่าว (CBT Thailand, 2023)
	แหล่งท่องเที่ยว	หาดเจ้าสำราญ,หาดชะอำ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) เชียงใหม่ (CBT Thailand, 2023)
สังคม	วิถีชีวิต	ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนด ทำผลิตภัณฑ์จากต้นตาล (CBT Thailand, 2023)
	ภาษา	ภาษาไทยถิ่นบ้านลาด (CBT Thailand, 2023)
	การแต่งกาย	แต่งกายแบบทั่วไป (CBT Thailand, 2023)
	อาหาร	แกงหัวตาล โตนดทอด ขนมตาล แกงหลอก (CBT Thailand, 2023)
การบริหาร	รูปแบบการบริหาร	การรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ระดมทุนผ่านการให้สิทธิ์ถือหุ้น หุ้น ละ 100 บาท โดยผู้ที่ถือหุ้นไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ในการจัดการ ชุมชน และมีผู้จัดการชุมชนเป็นองคคพพหลักในการจัดการและ แจกจ่ายหน้าที่ให้กับคนในชุมชน

**วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี**

ภาพที่ 2 แผนที่วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี
ที่มา: CBT Thailand, 2023

4.2 การเก็บข้อมูล และกลุ่มประชากรตัวอย่าง

4.2.1 การเก็บข้อมูล

4.2.1.1 การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกแบบ Face-to-face เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยภาพที่ 2 สภาพภูมิประเทศ และสิ่งโดดเด่นในวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

4.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการเก็บข้อมูล

4.3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจาก บทบาท หน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยตรง ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งหมด 8 คน ประกอบไปด้วย ภาครัฐ จำนวน 1 คน ภาคเอกชน จำนวน 3 คน และภาคประชาชน จำนวน 4 คน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และรหัสการให้ข้อมูล

หน่วยงาน	รายชื่อ	รหัส
ภาครัฐ	ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์	G 01
ภาคเอกชน	ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนถ้ำรงค์	P 01
	เจ้าของธุรกิจสวนตาล	P 02
	เจ้าของธุรกิจร้านกาแฟ	P 03
ภาคประชาชน	สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คนที่ 1 และ 2	C 01

หน่วยงาน	รายชื่อ	รหัส
	อดีตเจ้าของธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่	C 02
	ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ คนที่ 1	C 03
	ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ คนที่ 2	C 04

4.3.2 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลสำคัญ ที่มิวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลชุมชน และการเปลี่ยนแปลงสำคัญภายหลังจากการดำเนินการตามแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism; CBT) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) ทั้งนี้เครื่องมือวิจัยได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มจร. หมายเลขการรับรอง KMUTT – IRB – COE – 2023 – 165 ร่วมกับการสำรวจ และ/หรือการสังเกตการณ์กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการจัดในพื้นที่ และการศึกษาเอกสาร และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการสังเกตการณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์แบบโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบกับการสังเกตการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการวิเคราะห์โดยประยุกต์ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาของโคไลซี นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Average) ในการอธิบายข้อมูลสำคัญที่เป็นชุดข้อมูลเชิงตัวเลข เพื่อประกอบการนำเสนอ และสรุปผลการศึกษา

5. ผลการวิจัย

5.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ได้ประยุกต์ใช้แนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism; CBT) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทูนาทางสังคม และทูนาทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม และพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า ด้านเศรษฐกิจเกิดผลกระทบทางบวกในระดับครัวเรือน ชุมชน และพื้นที่ ดังบทสัมภาษณ์ของเจ้าของธุรกิจสวนตาลที่กล่าวว่า “กินอิม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด” (P02) จากข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน นับเป็นหนึ่งในการสร้างงาน สร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

เปลี่ยนพื้นที่ตำบลลำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรีที่เป็นทางผ่านสู่การสร้างรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยว อาชีพ ฐานกิจกรรมชุมชน การจำหน่ายวัตถุดิบ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น

ภาพที่ 3 การเปลี่ยนแปลงในชุมชน สังคม และพื้นที่: ด้านเศรษฐกิจ (อาชีพทำตาลโตนด)

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมที่เกิดขึ้น พบว่า สภาพชุมชน และพื้นที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ การพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ไม่ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ มากไปกว่านั้นความสุข และรอยยิ้มของคนในพื้นที่มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นจากการได้เปิดพื้นที่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ได้มีคุณค่าในการบอกเล่าเรื่องราวในบทบาทของปราชญ์ชุมชน ในขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่เกิดขึ้นไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลบ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ประกอบกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เข้าใช้บริการในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแบบวันเดียว และมีการนัดหมายล่วงหน้า จึงส่งผลให้ในพื้นที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาศักยภาพ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสังคม และด้านการบริหารจัดการ ที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า ศักยภาพด้านชีวภาพ มีความสำคัญที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมาคือ ศักยภาพด้านสังคม และด้านกายภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.25 ในทางกลับกันศักยภาพด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความสำคัญน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 (ภาพที่ 4) โดยสอดคล้องกันกับบทสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชนลำรงค์ที่กล่าวว่า “...ใช้แนวคิด การเข้าใจพื้นที่ (จุดแข็ง) และระเบิดจากภายในสู่ภายนอก ต่อยอดทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคม ผ่านการบริหารจัดการเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชน...” (P01) และเจ้าของธุรกิจสวนตาลที่กล่าวว่า “ต้นตาลและอาชีพทำน้ำตาลโตนดเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเพชรบุรีอาจมีความ

เสี่ยงที่จะสูญหายในอนาคต จึงได้ริเริ่มดำเนินการปลูกต้นตาล จำนวน 450 ต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ... ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ในการสร้างอาชีพทำตาลโตนดสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ และเป็นศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาตาลโตนด” (P02)

ภาพที่ 4 ศักยภาพกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

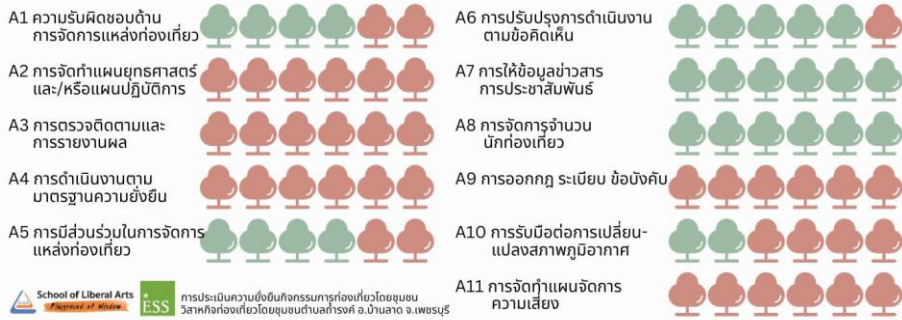
5.2 ความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก The GSTC Destination Criteria (GSTC-D)

5.2.1 ด้านการจัดการความยั่งยืน

ผลการประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก: ด้าน A การจัดการความยั่งยืน พบว่า ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ (A7) และด้านการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว (A8) มีการดำเนินการได้ในระดับดีมาก การให้ข้อมูลข่าวสารมีการสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้อย่างเด่นชัด ตลอดจนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ และมีความเป็นปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดความน่าสนใจและดึงดูดในการมาเยี่ยมชมในพื้นที่ นอกจากนี้การดำเนินงานด้านการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวมีขั้นตอนการจัดการที่ดี ในทางกลับกันจากการเก็บข้อมูลยังไม่พบการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และ/หรือแผนปฏิบัติการ (A2) การตรวจติดตาม

และการรายงานผล (A3) การดำเนินงานตามมาตรฐานความยั่งยืน (A4) การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ (A9) และ การจัดทำแผนจัดการความเสี่ยง (A11) ในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ แสดงดังภาพที่ 5

ด้าน A การจัดการความยั่งยืน

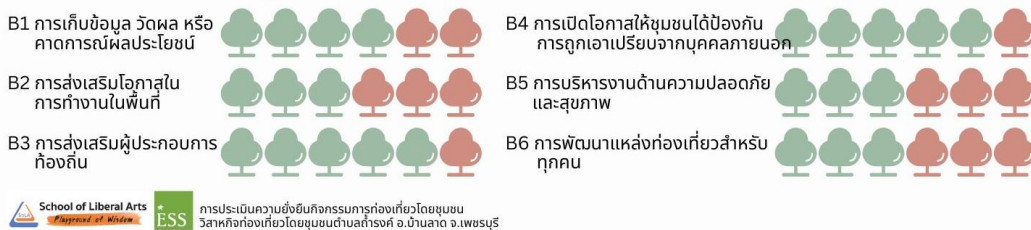

ภาพที่ 5 ผลการประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ด้าน A การจัดการความยั่งยืน

5.2.2 ด้านเศรษฐกิจ - สังคม

ผลการประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: วิชาท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก: ด้าน B ด้านเศรษฐกิจ - สังคม พบว่า การส่งเสริมผู้ประกอบการในท้องถิ่น (B3) และการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ป้องกันการถูกเอาเปรียบจากบุคคลภายนอก (B4) มีการดำเนินการได้ในระดับดี ทั้งนี้การส่งเสริมโอกาสในการทำงานในพื้นที่ (B2) ก่อให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ อย่างจำกัด และเฉพาะกลุ่ม ในทำนองเดียวกันการบริหารงานด้านความปลอดภัยและสุขภาพ (B5) การดำเนินงานในพื้นที่ขาดการประสานงานกันระหว่างภาคประชาชน และภาครัฐท้องถิ่น ส่งผลให้การดำเนินงานขาด ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนสถานที่ในการจัดกิจกรรมยังขาดการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับกลุ่ม เปราะบาง อาทิ กลุ่มผู้พิการ แสดงดังภาพที่ 6

ด้าน B เศรษฐกิจ - สังคม

ภาพที่ 6 ผลการประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ด้าน B เศรษฐกิจ - สังคม

5.2.3 ด้านวัฒนธรรม

ผลการประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก: ด้าน C ด้านวัฒนธรรม พบว่า การดูแลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในชุมชน (C3) ในพื้นที่ที่มีการดำเนินงานได้ในระดับดีมาก มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมกับการนำมาต่อยอดในการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามในพื้นที่ยังไม่พบการดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมในการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา (C5) โดยประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องที่ห่างไกล และขาดการรับรู้ถึงความสำคัญและวิธีการในการดำเนินงาน แสดงดังภาพที่ 7

ด้าน C วัฒนธรรม

ภาพที่ 7 ผลการประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ด้าน C วัฒนธรรม

5.2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก: ด้าน D ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การจัดการการใช้น้ำ (D2) เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ ประกอบกับโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ในพื้นที่มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมและความต้องการการใช้น้ำในพื้นที่ ดังนั้นในพื้นที่จึงมีการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินงาน ส่งผลให้ปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการท่องเที่ยวมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นไม่มากนัก ในทางกลับกันจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมไม่พบการจัดการขยะมูลฝอย อาทิ การคัดแยก เป็นต้น แสดงดังภาพที่ 8

ด้าน D สิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 8 ผลการประเมินความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ด้าน D สิ่งแวดล้อม

6. อภิปรายผล

ความยั่งยืนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ่างค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC-D) ผลการศึกษา พบว่า วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ่างค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับ “ต้นตาล” ที่เป็นมรดกพื้นบ้านอันล้ำค่าของจังหวัดเพชรบุรี เกิดเป็นอัตลักษณ์ชุมชน คือ “ชุมชนวิถีตาล” ที่สืบทอดการเพาะปลูก และการใช้ประโยชน์จากต้นตาลแบบครบทุกส่วน มากไปกว่านั้นปราชญ์ชาวบ้านที่ยกระดับการปลูกตาลในพื้นที่สู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาตาลโตนต ยกระดับการท่องเที่ยวฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมที่สร้างรายได้จากการนักท่องเที่ยว และผู้เยี่ยมชม สอดคล้องกับ Armstrong (2012) ที่ชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพนั้นส่วนหนึ่งมาจากทุนทางทรัพยากรทางชีวภาพที่ดีซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงาน ทั้งนี้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ่างค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (GSTC-D) สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม และพื้นที่ไปในทิศทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ การนำกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างเด่นชัด ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพเสริมด้านการให้บริการการท่องเที่ยว การผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน สอดคล้องกับ López-Guzmán et al. (2011) ที่ชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนช่วยในการสร้างงาน สร้างอาชีพในพื้นที่ได้ ทั้งนี้ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลถ่างค์นั้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากผู้นำในพื้นที่มีความรู้และความเข้าใจในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ประกอบกับมีแนวคิดในการพัฒนาและต่อยอดบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางสังคม สอดคล้องกับ Armstrong (2012) ความเข้มแข็งของคนในพื้นที่ การพึงเสียงผู้บริโภค และการขับเคลื่อนพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากร สังคม – วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (Lee & Jan 2019; Priatmoko et al., 2021).

7. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากความตระหนักถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ตามแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) นั้นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดอาชีพ และสร้างรายได้กระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานราก ด้านสังคมก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาสร้างคุณค่าและมูลค่าที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาในยุคสมัยใหม่ ในขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อมการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

ทั้งนี้เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกันกับเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC-D) ยังพบความท้าทายของการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้าน A การจัดการความยั่งยืน เนื่องจากการดำเนินงานในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประสบการณ์ในการพัฒนา แต่ขาดการกำหนดยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการในการดำเนินงาน ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นมีความเสี่ยงในอนาคต อันเนื่องจากการส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนาในวงกว้าง ประกอบกับการสร้างกำลังคนที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่มาสานต่อการดำเนิน ประกอบกับภัยคุกคามจากการสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความเสี่ยงต่อความสามารถในการให้ผลผลิตของทรัพยากรชีวภาพ อาทิ ต้นตาลโตนด เป็นต้น โดยแนวทางในการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันมีการดำเนินงานในระดับบุคคล ด้วยวิธีการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตกับแหล่งวัตถุดิบโดยตรง อย่างไรก็ตามในพื้นที่ยังไม่ได้ดำเนินการศึกษาและเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นร่วมกันในเชิงพื้นที่ ดังนั้นที่วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการวิจัยในอนาคต โดยดำเนินการศึกษาและจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของประชาชนในพื้นที่ต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แสวงหาโอกาสใหม่จากศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *สถิติการท่องเที่ยวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย*.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. <https://www.mots.go.th/news/category/704>

คนธรรพ์ พรถวิล และเสนอชัย เถาว์ชาลี. (2564). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าม้ง ตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอพบพระ จังหวัดตาก. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(1), 103 – 110.

- ชาญญาณุช ยุทธวรวิทย์. (2565). *การศึกษาโมเดลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน* [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล]. CMMU Digital Archive.
<https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/4669>
- พงศ์รัตดา ป้านสุวรรณ. (2561). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี* [เอกสารนำเสนอ]. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 13 ปีการศึกษา 2561. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วรวิทย์ ดอกรัก และเพชร สาตร์เงิน. (2566). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยววิถีชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมณีเชษฐาราม วัตถุประสงค์*, 5(2), 462-480.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570)*.
- สิทธิชัย สวัสดิ์แสน และปริญญา นาคปฐม. (2565). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนครนายก ภายหลังสถานการณ์โควิด-19. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 4(2), 38–55.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2565). *คู่มือการวางแผนการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวตามเกณฑ์ GSTC - D VERSION 2.0*. สำนักจัดการองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ร่วมกับ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อิสระพงษ์ พลธานี, อุมาพร บุญเพชรแก้ว, จิตติวัลค์ ช่อมะลิ, ณัฐมา มุลคร, สุดารัตน์ คณิตอิทธิวัฒน์, ศศิพร กลั่นบุศย์, และอาทิตย์ ประเสริฐนอก. (2564). การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางทะเลตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เกาะล้าน อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 16(2), 98–110.
- Armstrong, R. (2012). *An analysis of the conditions for success of community based tourism enterprises* (ICRT Occasional Paper, OP21). *International Centre for Responsible Tourism*.
- CBT Thailand. (2566). *วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านไร่สะท้อนถ้ำรงค์*. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
<https://cbtthailand.dasta.or.th/webapp/community/content/48/>
- Lee, T. H., & Jan, F. H. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability. *Tourism Management*, 70, 368-380. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.003>

López-Guzmán, T., Sánchez-Cañizares, S., & Pavón, V. (2011). Community-based tourism in developing countries: A Case Study. *Tourismos*, 6(1), 69-84.

<https://doi.org/10.26215/tourismos.v6i1.196>

Priatmoko, S., Kabil, M., Purwoko, Y., & Dávid, L. D. (2021). Rethinking sustainable community-based tourism: A Villager's point of view and case study in Pampang Village, Indonesia.

Sustainability, 13(6), 3245. <https://doi.org/10.3390/su13063245>

The Global Sustainable Tourism Council (GSTC). (2566). *What is sustainable tourism?*.

<https://www.gstccouncil.org/what-is-sustainable-tourism/>